

معنویت غیر دینی در برابر معنویت دینی

فریدالدین حداد عادل

آنچه در مورد انتظار است، تبعیت نمی‌شود. (ب) عده‌ای در جامعه به بخشی از انگاره‌ها و قواعد زندگی معنوی دست پیدا کرده‌اند، اما مسیر دستیابی، طریقی غیر از باورهای دینی است. البته این عده با دیانت مشکل و عناد ندارند، ولی خاستگاه باورهایشان متفاوت است.

(ج) عده‌ای در بخشی از زندگی خود حیات معنوی دارند. مثلاً مهربان و صادق هستند و به حیوانات و محیط زیست خدمت می‌کنند، ولی با تعالیم دینی در سطوح گوناگون سر ناسازگاری دارند و آن‌ها را بر نمی‌تابند. برای همه ما معلمان چنین تجربه‌ای ملموس است که دانش‌آموز مؤدب و مهربان و خوش خلقی داشته باشیم که نماز نمی‌خوانده است یا به روزه‌داری یا داشتن حجاب بی‌توجه بوده است. بخشی از عوامل اخلاقی و معنوی مورد نظر اسلام رعایت می‌شود و بخشی دیگر که در برخی مواقع اهمیت بالایی دارند، مورد بی‌توجهی قرار می‌گیرند.

(د) بعضی عرفان‌های نوظهور کاذب در بین برخی از جوانان و مخاطبان نهاد تعلیم و تربیت رسوخ کرده‌اند و با مبانی فاسد در برخی عرصه‌ها رفتارها و اخلاق‌هایی را ایجاد کرده‌اند، شاید ما با بهاییانی روبه‌رو شده باشیم که رفتار آرام و موقری دارند! یا با شاگردی مواجه شده باشیم که همه طرف کمال‌طلبی و اخلاق خود را از ورزش یوگا پر کرده باشد و به نوعی آرامش و سکون رسیده باشد!

آموزشکاران متعهد در قبال مسائل فوق که شمارگان آن‌ها خیلی بیش از چهار عدد است، چه باید بکنند؟! رسالت تربیتی معلمان و مربیان دلسوز در قبال این دسته از مخاطبان چیست؟ در برخی مواقع نمی‌توانیم از مسیر مسجد و نماز و هیئت و ذکر اهل بیت (علیهم‌السلام) و انس با قرآن به دل و جان این عزیزان راه پیدا کنیم. از سوی دیگر، میزان همدلی و همراهی با این دسته از مخاطب تابع قوانین منضبط و مشخصی نیست و در عمل با مشکلات و مسائلی تربیتی و اجرایی روبه‌روست. این شماره از مجله رشد مدرسه فردا فقط فتح بابی برای بررسی مسئله ابعاد معنویت در مدرسه‌هاست.

هویت عنصر مهم زندگی است. متفکران بسیاری در مورد آن به طرح دیدگاه‌های خود پرداخته‌اند. پیش از ورود ابتدایی و آغازین به این بحث جدی، چهار گزاره مهم مورد استناد خود را درباره اخلاق و معنویت به خواننده محترم تقدیم می‌کنم:

۱. ما مسلمانان از جمله جوامعی هستیم که معتقدیم معنویت و اخلاق از رهگذر دینداری به دست می‌آید.

۲. در باور رسمی ما تمسک به قرآن و اهل بیت (علیهم‌السلام) راه نجات انسان از تبااهی‌هاست و برای هدایت‌شدن ابنای بشر محتاج تبعیت از این دو میراث‌گران قدر رسول اکرم (ص) هستیم.

۳. باورمان این است که عقاید دینی خود را کامل می‌کنیم و تعمیق می‌بخشیم. سپس براساس عقاید اسلامی به احکام اسلامی عمل می‌کنیم. ثمره باور قلبی آن چنانی و عمل به احکام شریعت مقدس معنوی و اخلاقی این می‌شود که هر کس بنا به اشتیاق و علاقه و تعهد خود در مسیر پیشرفت اخلاقی جلو می‌رود.

۴. باور دینی در زندگی کاملاً عیان است. زندگی اهل بیت (علیهم‌السلام) مظهر ابعاد گوناگون اخلاق در ادامه همین سبک زندگی توحیدی، اولیای الهی و علمای بزرگ دارای زندگی سرشار از معنویت و نور هستند؛ به طوری که حتی دشمنان خود را در بدترین شرایط مجذوب خویش می‌کرده‌اند. این زیست‌بوم آثار و نتایج فوق‌العاده‌ای در زندگی پیروان خود می‌گذارد. شهدای مدافع حرم آخرین نمونه‌های ناب این زندگی اخلاقی و معنوی هستند که در جامعه به صورت یک جریان ظهور کردند. وجود مبارزانی که زندگی شخصی آن‌ها الگوی آرامش، اراده، مهربانی و صداقت و فداکاری است، یعنی زندگی دینی محصول اخلاقی عملی به بار می‌نشانند؛ حتی در سخت‌ترین شرایط اجتماعی.

اما بخش مهمی از موضوع معنویت در این زمان و در بحث فعلی این است:

(الف) استقبال از قرائت استاندارد و رسمی در حوزه سبک زندگی دینی کم شده است و در جامعه از آن الگو، به خوبی